

Uudet kotimaiset kuusen ja männyn erikoismuodot – milloin markkinoilla?

Mitä hyötyä kotimaisista koristehavupuista on?

Viherrakentamisessa käytetään Suomessa melko vähän havupuita. Viime aikoina on taimikauppaan kuitenkin tullut yhä enemmän koristehavupuita Keski-Euroopasta. Kestäviä ja koristeellisia kotimaisia havupuulajikkeita on tarjolla niukasti. Tuomalla kotimaiseen tuotantoon erikoismuotokokoelmissa ja lisäystarhoissa olevia huippuyksilöitä voidaan koristehavupuiden valikoimaa olennaisesti laajentaa ja tuoda markkinoille tuontitaimia paremmin Suomen ilmastoa kestäviä lajikkeita. Samalla tuontia korvataan kotimaisella työllä.

Mistä havupuiden erikoismuodot saavat alkunsa?

Metsistämme löytyy suuri joukko mutaation seurauksena syntyneitä, normaalista poikkeavia muotoja tutuista puulajeistamme: kulta- ja surukuusia, tiheäkasvuisia kääpiökuusia, pilari- ja tuulenpesämäntyjä, puna- ja kultakoivuja, liuskalehtisiä koivuja ja leppiä. Kuusella näitä erikoismuotoja on muita puulajeja enemmän.

Metsäpuiden erikoismuotoja on valittu ja rekisteröity 1940-luvulta lähtien, ja 1960-luvulta lähtien niitä on kerätty vartteina kokoelmiin ja arboretumeihin. Kokoelmissa on yli 600 geneettisesti normaalista poikkeavaa puuta. Tästä aineistosta löytyy paljon koristepuiksi sopivia muotoja. Samalla metsänjalostajien pitkäaikainen työ saadaan viherrakentajien käyttöön.

Koristemuotojen tehokasta tuotantoa varten tarvitaan vanhojen kokoelmien lisäksi erityisiä emo- eli lisäystarhoja. Lisäystarhojen avulla taataan lisäysaineiston saatavuus taimituottajille. Lisäysaineiston tuotannon alkaminen ei kuitenkaan vielä tarkoita sitä, että näitä koristemuotoja olisi jo saatavana taimikaupassa. Lisäykseen ja taimikasvatukseenkin menee aikansa, mutta nyt ollaan hyvässä alussa.

Mitä tarkoittaa havupuiden kasvullinen lisäys ja miten sitä tehdään?

Luonnossa normaalista poikkeava muoto saa alkunsa, kun erikoisen ulkoasun aiheuttava geenimuoto, alleeli, pääsee ilmentymään yksilössä. Koristeellisen ulkoasun aiheuttavat alleelit ovat kuitenkin usein väistyviä, ja koska suvullisessa lisäämisessä väistynyt alleeli jää vallitsevan varjoon, ei erikoismuotoja yleensä saada siemenen kautta lisättyä. Ainakin täsmälleen emoyksilön kaltaisia jälkeläisiä on suvullisesti mahdoton saada aikaan. Siksi koristelajikkeiden tuotanto edellyttää kasvullista lisäämistä.

Havupuiden kasvullisen lisäyksen menetelmiä ovat varttaminen ja pistokaslisäys. Uutena mahdollisuutena on solukkolisäys. Se onnistuu kuusellakin, kun lähtöaineistona käytetään siemenalkioita. Ensimmäiset kuusen erikoismuodoista tuotetut solukkotaimet ovat paraikaa testattavana, ja niiden koristeominaisuudet selviävät lähivuosina.

Uusia koristepuulajikkeita markkinoille

Tähän mennessä neljälle kuusen erikoismuodolle on tehty lajikekuvaus ja niille on annettu lajikenimi: surukuusi E479 on saanut lajikenimen 'Sälinkään Pilari', tuulenpesäkuusi E11388 nimen 'Punkalatva', kartiokuusi K359 nimen 'Pelkola' ja pöytäkuusi E2165 nimen 'Tapion Pöytä'. Lajikekuvaukset on julkaistu Dendrologian Seuran Sorbifolia -lehdessä numeroissa 4/2013 ja 4/2014.

Metsäntutkimuslaitoksessa on tehty mittava työ metsäpuiden erikoismuotojen valinnassa ja niiden talteen otossa. Nyt työtä jatketaan Luonnonvarakeskuksessa. Sen tehtävänä on huolehtia lisäysaineiston saatavuudesta. Koristemuotojen lisäys ja koristetaimituotanto jäävät kaupallisten taimituottajien tehtäväksi.

Lisätietoja:

Vanhempi tutkija Teijo Nikkanen, Luonnonvarakeskus, etunimi.sukunimi@luke.fi, puh. 029 532 4226
(koristehavupuut)

KUTSU mediatilaisuuteen 3.6.: Suvin sulosta Mikaelin makuun – taimikaupassa kasvien valintaa helpottavat Luonnonvarakeskuksen testien tulokset

Keväisin taimistojen tarjonta on ylenpalttinen ja kuluttaja on usein ymmällään valikoiman edessä. Kasvia ei kannata valita pelkän kuvan perusteella. Myös julkiset rakentajat tarvitsevat kasvilajikkeita, jotka varmasti viherystävät puistot keväällä ja joissa investoinnit eivät mene hukkaan.

Luonnonvarakeskus (Luke) on tehnyt pitkään tutkimus- ja jalostustyötä, jotta niin kuluttajille kuin ammattilaisillekin on tarjolla kestäviä FinE-lajikkeita. Saatavilla on yhä runsaammin muun muassa kotimaisia mansikkalajikkeita, Kaunottaresta Lumottareen ja neljän värin herukoita.

Nyt Luke tarjoaa tietoa entistä enemmän kasvivalintojen tueksi: Luke avaa kaikille avoimen verkkopalvelun, jossa on tietoa lähes 200 hyväksi todetusta ja tutkitusta perennasta. Lisäksi Arboretum Yltöisissä Kaarinan Piikkiössä voi nyt vierailla ilmaiseksi koko kesän ajan. Tervetuloa kuulemaan ja kokemaan, mihin kotimaisella kasvien käyttötutkimuksella on päästy ja mitkä ovat jalostustyön uusimmat hedelmät!

Aika: keskiviikko 3.6. klo 9:30–10:30

Paikka: Luonnonvarakeskus, Toivonlinnantie 518, 21500 Piikkiö

Ohjelma

- *Miten löytää kaunis, kestävä, satoisa, sopeutuva koriste- tai hyötykasvi? FinE-luokan viheralan kasvit ja uusi verkkopalvelu perennojen valintaan, vanhempi tutkija **Sirkka Juhanoja**, Luonnonvarakeskus*
- *Värillä on väliä marjoissakin: kotimaiset uudet lajikkeet, professori **Saila Karhu**, Luonnonvarakeskus*
 - Case-puheenvuoro: Testattujen kasvien merkitys julkisessa viherrakentamisessa
Puuasiantuntija **Aki Männistö**, Turun kaupunki
 - Uudet kotimaiset kuusen ja männyn erikoismuodot - milloin markkinoilla?
vanhempi tutkija **Teijo Nikkanen**, Luonnonvarakeskus

Tilaisuuden jälkeen on mahdollisuus osallistua lyhyeen opastettuun kierrokseen. Nähtävillä on perennojen näytealue, jossa on noin 130 erilaista FinE-luokan perennaa. Arboretum Yltöisten esittelymetsässä kesäkuun alussa kukintaan ovat puhkeamassa alppiruusut. Ne ovat tulosta kotimaisesta kestävien alppiruusujen jalostusohjelmasta, josta on saatu markkinoille jo yli 20 suomalaista lajiketta.

Lisätietoa: Arboretum Yltöinen

<https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/mtt/mtt/puistot/arboretumyltoinen>

Ilmoittautuminen: Ilmoittaudu tilaisuuteen viimeistään maanantaina 1.6. osoitteeseen maarit.perkonoja@luke.fi Tilaisuudessa on kahvitarjoilu.

Lisätietoja:

tiedottaja Maarit Perkonoja, maarit.perkonoja@luke.fi, puh. 029 532 8702